

Dollbaum ym. Navalnyi ja Venäjän oppositio

[AM/31 ADMIN](#)

EVA SUNDGREN 1.7.2022

Aleksei Navalnyista on tullut suorastaan myyttinen hahmo, josta esiintyy varsin mustavalkoisia käsityksiä. Loppujen lopuksi hänestä tiedetään länsimaissa varsin vähän, osittain varmasti kielimuurin takia.

Navalny ja Venäjän oppositio on ensimmäinen länsimainen kirja aiheesta. Alkuteoksen nimi on poliittisesti rohkeampi ja vastaa paremmin teoksen fokusta ja Navalnyin olemusta, vaikka hän ei toki yksin muodosta Venäjän oppositiota.

Kirjassa pyritään runsaiden, enimmäkseen venäläisten lähteiden avulla vastaamaan kysymykseen, kuka on Aleksei Navalnyi – mistä hän tulee, millainen hän on, mitä hän tekee, mihin hän pyrkii ja mitä hänestä ajatellaan. Hänen tarinansa kerrotaan kolmea polkua seuraten: korruption vastainen aktivisti, poliitikko sekä protestoiija.

Navalnyin toimintaa valotetaan suhteessa hänen taustaansa ja Venäjän yhteiskunnalliseen kehitykseen. Teoksen temaattisen rakenteen takia siinä ilmenee jonkin verran toistoa kerrottaessa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisistä yhteiskunnallisista vaiheista. Navalnyita ei voi tarkastella mielekkäästi yhteiskunnallisesta kontekstistaan irrallaan, joten parempi toisto kuin puutteellinen taustoitus, varsinkin jos lukija ei ennestään tunne aihetta.

Navalny on ristiriitainen ja monisyinen hahmo. Hän on korkeasti koulutettu mutta ei älymystöä. Hän on lakimies ja osakebisnesmies, perinteisen perhekeskeinen mutta asenteiltaan edistysmielinen. Hän on älykäs, tarkka ja hauska mutta myös äkkipikainen.

Tiedot Navalnyin kannattajista ovat ristiriitaisia. Kremliä myötäilevän median mukaan hänen merkitystään on länsimediassa liioiteltu. Valtion valvoman median seuraajissa on vähiten hänen kannattajiaan, ja eniten niitä on vapaiden viestipalvelujen käyttäjissä.

Vuodesta 2007 Navalnyi on tunnettu piensijoittajien etujen ajajana. Ostamalla yhtiöiden osakkeita hän on päässyt käsiksi tietoihin ja kysymään kiusallisia kysymyksiä. Tiedot hän on julkistanut Live Journal -blogissaan, jonka seuraajien määrä on jatkuvasti lisääntynyt.

Kansalaiskyselyiden mukaan venäläisiä huolestuttavat korruptio, hintojen nousu, työttömyys ja köyhyys. Huoli korruptiosta yhdistää lähes kaikkia sosiaaliryhmiä eikä ole sidoksissa vasemmisto–oikeistojaotteluun. Huolimatta 2000-luvun voimakkaasta talouskasvusta Venäjällä tuloerot ovat valtavat. Kaikilla Navalnyin joukkoihin liittyneillä on kokemusta korruptiosta ja näkemys siitä, miksi sen torjunta on tärkeää.

Navalnyin toiminta on tuonut hänelle myös paljon vihaajia, kuten hänen vankilatuomionsa ja myrkyttämisesäkin osoittavat.

Veroasiantuntija Sergei Magnitski tutki korruptiota samoihin aikoihin kuin Navalnyi ja kuoli epämääräisissä olosuhteissa 2009. Korruptiosta on tullut Putinin aikana valtajärjestelmän pönkittäjä eikä horjuttaja. Eliitti saa rikastua jopa valtion kustannuksella, kunhan ei horjuta valtarakennetta. Jos joku erehtyy niin tekemään, häntä rangaistaan varoittavana esimerkkinä.

Mielivaltaiset syytteet ja niistä tuomitut rangaistukset sekä myrkyttämiset ovat länessäkin tunnettuja putinilaisia kurinpitokeinoja.

Navalnyi käyttää runsaasti huumoria tehokeinona ja vaatii suoraa toimintaa eikä lässytystä. Hän on perustanut useita hankkeita väärinkäytöksen paljastamiseksi, värvännyt aktiivisesti väkeä sekä palkannut juristeja mukaan. Hänen toimintansa suuruusluokka kasvoi hänen perustettuaan sateenvarjo-organisaation, Korruption vastaisen säätiön (FBK). Sen tukijoihin kuuluu älymystöä ja liike-elämän edustajia, joilta se saa myös rahoitusta. Navalnyi on toivonut kannattajiensa uskaltavan kertoa julkisesti kuuluvansa joukkoon, mikä on Venäjällä riskaabelia.

Kremlin talutusnuorassa kulkeva media on leimannut Navalnyin pelkäksi bloggaajaksi, vaikka hänellä on pikemminkin ”mediaimperiumi”, kuten venäläiset toimittajat ovat sanoneet. Hän on käyttänyt somea nerokkaasti jo silloin, kun se ei vielä ollut yleistä. Kaikkea Navalnyi ei kirjoita itse, mikä on ollut hyödyksi hänen jouduttuaan vankilaan.

FBK-säätiö palkkasi tuottajan suunnittelemaan Navalnyi LIVE -kanavaa, joka tunnetaan raflaavasta tyylistä, purevasta ivasta ja hyvin tuotetuista ”tutkivista elokuvista”. Pääministeri Dimitri Medvedev vähätteli omiin ökytiluksiinsa ja -jahteihinsa kohdistuvaa tutkimusta ja kutsui sitä ajojahdiksi. FBK:n painoarvon lisääntyttyä sille alkoi tulla oikeushaasteita, ja ensimmäisen Navalnyin palkkaaman juristin aviomies myrkytettiin.

Laki ”ulkomaisista agenteista” astui voimaan vuonna 2012, ja miliisi rynnäköi FBK:n tiloihin. Säätiö lakkautettiin mittavien korvausvelkojen takia, mutta tilalle perustettiin tietenkin uusi, ”Kansalaisyhteisöjen suojelusäätiö”.

Liikkeen tunnukseksi tuli keltainen muoviankka. Idea on peräisin Medvedevin ”mökkiä” eli ökykartanoa esittelevästä videosta, jolla näkyy ankkalammikko pihalla.

Navalnyin toiminta poliitikkona on kirjassa oma lukunsa. Vuonna 2016 hän asettui presidenttivaaleissa ehdokkaaksi, mutta valtion tv-kanavat eivät näyttäneet hänen vaalivideotaan. Vuoden kampanjoinnin jälkeen häneltä lisäksi evättiin vaalikelpoisuus. Navalnyi liittyi liberaalipuolueeseen vuonna 2000, mutta hänen yrityksensä yhdistää liberalismi ja nationalismi aiheuttivat ristiriitoja ja hänet erotettiin puolueesta 2007.

Vuonna 2008 Navalnyi kampanjoi, jotta ihmiset äänestäisivät muita puolueita kuin Yhtenäistä Venäjää, vaikka puolueet eivät olisi kiinnostavia, sillä se vaikeuttaisi vaalituloksen manipulointia.

Vuoden 2011 parlamenttivaalien tulos oli, että ”varkaiden ja konnien puolue”, kuten Navalnyi Yhtenäistä Venäjää nimittää, sai alle 50 % äänistä, ja vaalitarkkailijat havaitsivat runsaasti vilppiä. Tiedot levisivät somen kautta maailmalle. Venäjällä seurasi protesteja ja pidätyksiä, mielenosoituksia ja vastamielenosoituksia sekä vankeustuomioita mielenosoittajille.

Kreml torpedoi aina opposition vahvojen ehdokkaiden asettumisen ehdolle, koska piti niitä uhkana. Opposition johtohahmoin kuulunut Boris Nemtsov salamurhattiin Kremlin lähellä helmikuussa 2015. Kreml on masinoinut likaisia temppuja liberaalien ehdokkaiden kampanjoinnin estämiseksi, esimerkiksi seksiskandaalin, joka johti pidätykseen, tuomioon ja vaalikieltoon. Navalnyin poliittisen toiminnan mielekkyyttä olisi vaikea ymmärtää ilman kunnollista taustoitusta. Kirjoittajakolmikko on tehnyt hyvää työtä. Lukijalle tulee selväksi, että opposition toiminta on Venäjällä lähes mahdotonta normaaleja poliittisia keinoja käyttäen – protestointi on lähes ainoa mahdollisuus poliittiseen toimintaan. Mielenosoitukset yhdistävät aiemmin riitaisia sosiaaliryhmiä.

Leonid Volkov ei viihdy julkisuudessa, mutta hän on Navalnyin työpari ja strategi, jonka tavoite on tavoittaa kaikki mahdolliset Navalnyin kannattajat tai Putinin vastustajat. Toiminta jalkautuu suuriin kaupunkeihin, siinä hyödynnetään paikallisia kontakteja, ja paikallisia rekrytoidaan toimistoihin. Venäjän johdolle kansa on vain hölmöä vaalikarjaa, joka ei ymmärrä omaa etuaan, ja Navalnyin seuraajat ovat muka lähinnä rikkaiden kakaroita. Poliitiikka on likaista peliä, josta kansan on syytä pysyä erossa. Kaikki Navalnyin seuraajat eivät välttämättä kannata itse Navalnyita vaan hänen edustamaansa vaihtoehtoisuutta. Hänen optimisminsa, rohkeutensa ja

karismansa vetoavat. Mieli-pide-erot halutaan unohtaa tärkeämmän yhteisen hyvän takia, sanovat Navalnyin kannattajat.

Kirjassa tutkitaan Kremlin väitteitä, jotka koskevat Navalnyita ja mustamaalaavat häntä. Yksi näistä väitteistä on, että Navalnyi muka manipuloisi naiiveja venäläisiä ja ylläpitäisi henkilökulttia. Väite toisensa perään osoittautuu kirjan kirjoittajien tutkimusten mukaan perusteettomaksi. Navalnyi on henkilöbrändi ja liike, hän on ilman muuta keulakuva mutta ei toimi yksin. Hänellä on vastassaan vahva valtakoneisto, joka ei kaihda keinoja vastustajiensa nujertamiseksi. Navalnyin yritykset päästä osallistumaan perinteiseen vaalipolitiikkaan ovat aina kilpistyneet muodollisiin ongelmiin. Puolueelle kaavaillut nimetkin ovat aina muka olleet jo jonkun muun rekisteröimiä.

”Älykäs äänestäminen” eli äänen ohjaaminen vahvalle oppositioehdokkaalle on tuonut vain pieniä voittoja, jotka silti ovat herättäneet huolta Kremlissä.

Venäjän valta-areenoilla on kuitenkin tapana puhua vähän mitä sattuu:

”Duuman avajaisissa uuden vuoden istuntotauon jälkeen talvella 2021 kaikissa puolueissa oltiin yksimielisiä siitä, että Navalnyi oli pelkkä pelle ja kansankiihottaja – ja täysin merkityksetön henkilö. Jo tavaksi tullessa populistipuheenvuorossaan Zhirinovski kutsui Navalnyin kannattajia ’huumeiden orjiksi ja prostituoiduiksi.’” (Dollbaum, Lallouet & Noble, s. 222)

Kirjassa yritetään pohtia, mikä mahtaa olla Navalnyin rooli Venäjän tulevaisuudessa. Hänen mielivaltainen vankilatuomionsa poiki mielenosoituksia, jotka kukistettiin väkivaltaisesti. Aktivistien perheenjäseniä ahdisteltiin ja media otettiin tiukkaankin kontrolliin. Navalnyin kohtelu vankilassa oli simputusta ja kidutukseksi luokiteltavaa valvottamista. Hänen terveytensä heikkeni, ja hänen pyyntönsä päästä lääkärille evättiin toistuvasti, jolloin hän ryhtyi syömälakkoon. Valtiollinen tv-ryhmä saapui sitten vankilaan ”dokumentoimaan”, että vankilassa on muka oikein hyvät oltavat. Kaikki oli kuitenkin vain kuvausryhmälle rakennettua kulissia ja propagandaa.

Navalnyin istuessa vankilassa hänen liikettään vastaan hyökättiin entistä voimallisemmin kautta Venäjän. Hänen perustamansa järjestöt piti lain mukaan rekisteröidä äärijärjestöiksi, mikä merkitsi loppua hänen poliittiselle toiminnalleen. Mutta ainakin Navalnyi on toiminnallaan osoittanut, että venäläinen yhteiskuntajärjestelmä on läpimätää. Populisti hän ei ole, koska hän

ei halveksi älymystöä eikä kyseenalaista asiantuntijoiden näkemyksiä, kuten populistilla on yleisesti tapana. Navalnyin monet lisänimet ”vallankumouksellinen, diktaattori, populistinen – ja rasisti” (s. 242) ovat merkki hänen joustavuudestaan, joka tekee hänestä vallanpitäjille vaarallisen. Vaikka Navalnyi katoaisi, kansalaisia suuttavat epäkohdat, kuten korruptio ja eriarvoisuus, eivät katoa minnekään.

Ansiokasta tässä kirjassa on kohteensa kontekstualisointi, oppositiojohtajaa tarkastellaan suhteessa venäläiseen yhteiskuntaan, joka poikkeaa monin tavoin länsimaisista. Kirjan tekijät eivät sorru spekuloidaan Putinin ajatuksilla vaan tarkastelevat hänen reaktioitaan eli faktoja, joista voidaan päätellä asioita. Kirjassa on runsaasti lähteitä, joista suurin osa on venäläisiä. Näin on kielimuuriin saatu kurkistusaukko niille, jotka eivät osaa venäjää. Kaikesta huomaa, että kirjan kolme tekijää ovat Venäjän yhteiskuntaan syvästi perehtyneitä tutkijoita – tämä ei siis ole mikään juoru- ja paljastuskirja.

Kirjassa käytetään dramaattista preesensia, jolloin lukijalle syntyy läsnäolon tunne. Teos on koukuttava ja nopeasti luettava, ainakin aiheesta kiinnostuneelle tottuneelle lukijalle. Minua kuitenkin häiritsi outo, epäsuomalainen pilkun käyttö ja sanajärjestys sekä kielivirheet. Esimerkiksi sivun 143 otsikko on ”Protesti kainovalikoimassa”. Koska kirjat ovat nykyään sesongin mukaisia kertakulutushyödykkeitä, niiden oikolukuun ei nähtävästi haluta panostaa. Se on kovin valitettavaa.

Jan Matti Dollbaum, Morvan Lallouet ja Ben Noble: *Navalnyi ja Venäjän oppositio*. Alkuteos Navalny. Putin's Nemesis, Russia's Future?

Suomentanut **Timo Korppi**. Bazar Kustannus. —————*****

Eva Sundgren